

De klachtplicht in Europees perspectief

Nr. 16

J.G.H. Meijerink¹

1. Inleiding

Het Voorstel voor een Richtlijn betreffende consumentenrechten (hierna: het Voorstel) heeft verregaande gevolgen voor de wijze waarop de klachtplicht voor de consumentkoper op dit moment geregeld is.² Voor een belangrijk deel wordt dit veroorzaakt doordat het Voorstel gebaseerd is op volledige harmonisatie. Het Voorstel moet de op minimum harmonisatie gebaseerde Richtlijn Consumentenkoop (hierna: de Richtlijn) vervangen.³ Doel van het Voorstel is om het juiste evenwicht te vinden tussen enerzijds een hoog beschermingsniveau voor de consument en anderzijds het concurrentievermogen van het bedrijfsleven.⁴ Het Voorstel wordt momenteel, in het kader van de medebeslissingsprocedure van art. 251 EG, besproken in de Raad van de Europese Unie. Indien het Voorstel ongewijzigd wordt aangenomen, dan zal dit onherroepelijk leiden tot een achteruitgang van de (Nederlandse) consumentenbescherming. Deze achteruitgang laat zich bijvoorbeeld gelden ten aanzien van de klachttermijn van art. 7:23 lid 1 BW. Zij laat zich echter bijzonder sterk gelden ten aanzien van de verjaringstermijn van art. 7:23 lid 2 BW. Ten slotte geldt dat het Voorstel ook van invloed kan zijn op hoe er met het leerstuk verval van recht omgegaan wordt. In de literatuur is deze achteruitgang niet onopgemerkt gebleven, hetgeen tot de nodige kritiek op het Voorstel heeft geleid. Deze kritiek richt zich in het bijzonder op de wijze waarop het Voorstel met de termijnen ten aanzien van de klachtplicht omgaat. Tevens klinkt er al geruime tijd kritiek op de (te) zware sanctie van verval van recht bij te laat klagen, zoals Nederland deze thans kent.⁵

In dit artikel zal de klachtplicht in Europees perspectief besproken worden. Daarbij zal specifiek worden ingegaan op de gevolgen die het Voorstel heeft ten aanzien van de regeling van de klachtplicht voor de consumentkoper.⁶

Hiertoe zal allereerst de ratio van de klachtplicht besproken worden (par. 2), waarna de klachtplicht onder Nederlands recht geschetst wordt (par. 3). Vervolgens zal worden ingegaan op de klachtplicht onder Belgisch (par. 4) en onder Duits recht (par. 5). Daardoor ontstaat zicht op de wijze waarop de Richtlijn in ons omringende landen geïmplementeerd is. Hierbij zal tevens besproken worden hoe deze regelingen zich tot het Voorstel verhouden. Door vervolgens in te gaan op de klachtplicht onder de PEL S (par. 6) kan de regeling van het Voorstel vergeleken worden met een Europeesrechtelijk initiatief. De PEL S zijn hiervoor geschikt omdat daarmee aansluiting is gezocht bij de wijze waarop de lidstaten de klachtplicht thans geregeld hebben. Tot slot zal het artikel de conclusies noemen voor de besproken regelingen (par. 7), evenals een aantal aanbevelingen op Europees en op nationaal niveau, die het mogelijk moeten maken om het niveau van consumentenbescherming in de besproken landen op het door hun gewenste niveau te kunnen behouden (par. 8).

2. Ratio van de klachtplicht

In Nederland kan de ratio van de klachtplicht gevonden worden in de wens de verkoper te beschermen tegen late en daardoor moeilijk te betwisten klachten, door voor de koper een korte termijn voor te schrijven om over het niet beantwoorden van de zaak aan de overeenkomst te klagen. Deze oplossing wordt gerechtvaardigd door de redenering dat bij niet-nakoming van de mededelingsplicht iedere discussie over de vraag of de zaak al of niet aan de overeenkomst beantwoordde, in het belang van de verkoper, behoort te zijn afgesneden.⁷ Deze opvatting heeft bij de Hoge Raad weerklank gevonden. Zo heeft de Hoge Raad in het arrest *Inno/Sluis* uitdrukkelijk bepaald dat art. 7:23 BW mede strekt ter bescherming van de belangen van de verkoper.⁸ Voor art. 6:89 BW is dit niet anders.⁹

1 Mr. ing. J.G.H. Meijerink is werkzaam als advocaat bij Sluyter Advocaten te Assen. Met dank aan prof. mr. M.H. Wissink voor zijn opmerkingen bij een eerdere versie.

2 Voorstel voor een Richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende consumentenrechten van 8 oktober 2008, COM(08)614 def.

3 Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad van 25 mei 1999 betreffende bepaalde aspecten van de verkoop van en de garanties voor consumptiegoederen, *PbEG* 1999, L 171/12.

4 Zie het Voorstel, p. 2.

5 Over de wijze van omgaan met de termijnen onder andere: J. Hijma, 'De koopregeling in het richtlijnvoorstel consumentenrechten', in: M.W. Hesseling en M.B.M. Loos (red.), *Het voorstel voor een Europese richtlijn consumentenrechten. Een Nederlands perspectief*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2009, p. 178; en M.B.M. Loos, 'Een auto die na drie jaar kapot gaat? Pech gehad!', *NJB*

2008, 37, p. 2370. Ten aanzien van de (te) zware sanctie van verval van recht onder andere: C. Bollen en T. Hartlief, 'De klachtplicht van de teleurgestelde contractant', *NJB* 2009, 43, p. 2806 e.v.; S. Tamboer, 'De klachtplicht van de koper in het Nederlandse kooprecht', *TvC* 2008, p. 225; T. Hartlief, 'De klachtplicht van de teleurgestelde koper', *AA* 2008, p. 368; en M.M. Katan, 'De ondergrens van artikel 6:89 BW', *Contracteren* 2007/2, p. 46.

6 Vanwege deze 'begrenzing' zal in dit artikel slechts zijdelings naar de klachtplicht van art. 6:89 BW worden verwezen.

7 *Parl. Gesch. Boek 7*, p. 146 en p. 152.

8 HR 21 april 2006, *NJ* 2006, 272, r.o. 4.3 (concl. A-G Spier; *Inno Holding/Gemeente Sluis*); evenzo in HR 29 juni 2007, *NJ* 2008, 605, r.o. 3.4 (concl. A-G Wuismann; *Amsing/Dijkstra-Post*: m.nt. Hijma).

9 HR 23 november 2007, *NJ* 2008, 552, r.o. 4.8.3 (concl. plv. P-G De Vries Lentsch-Kostense; *Ploum/Smeets en Geelen Tankstations*: m.nt. Snijders, onder *NJ* 2008, 553).

In de rechtsliteratuur worden vier argumenten genoemd ter rechtvaardiging van bescherming van de verkoper tegen late en moeilijk betwistbare klachten. Het eerste argument is gelegen in het voorkomen van bewijsmoeilijkheden aan de zijde van de verkoper door spoedige mededeling te eisen. In beginsel heeft de verkoper immers te maken met het vermoeden van non-conformiteit, dat in art. 7:18 lid 2 BW gecreëerd wordt. Het tweede argument betreft de wenselijkheid van een spoedige mededeling van de ondeugdelijkheid aan de verkoper, zodat deze kan bepalen of er verdere productie of fabricage moet plaatsvinden. Het derde argument ziet op het belang dat de verkoper heeft bij tijdig klagen, in verband met verhaalsmogelijkheden op eerdere verkopers, leveranciers of fabrikanten, dit in het kader van art. 7:25 BW. Het vierde argument ziet op de verwachting dat een koper de geleverde prestatie extra kritisch bekijkt wanneer hij, om welke reden dan ook, spijt heeft van de transactie, of hij in financiële moeilijkheden verkeert. Serieuze klachten zullen daarom spoedig na het (kunnen) constateren daarvan geschieden en niet later.¹⁰

Wanneer men probeert een vergelijkbare ratio te ontdekken in de regeling van de klachtplicht in bijvoorbeeld België en Duitsland, dan treft men deze niet aan op een plek waar men deze zou verwachten. Zo is in België de meldingstermijn optioneel en zo heeft Duitsland de klachtplicht zelfs overbodig geoordeeld. De bescherming van de verkoper wordt in België echter door het leerstuk der verjaring gewaarborgd. Ook Duitsland kiest voor het beschermen van de verkoper langs de weg der verjaring. De PEL S daarentegen kennen een vergelijkbare insteek als de Nederlandse regeling. Meer over deze regelingen in de volgende paragrafen.

3. Klachtplicht in Nederland

Bij omzetting van de Richtlijn Consumentenkoop (hierna: de Richtlijn) naar Nederlands recht heeft de wetgever dankbaar gebruikgemaakt van de mogelijkheid om de consument-koper meer bescherming te bieden, dan strikt noodzakelijk op grond van het minimum harmoniserende karakter van de Richtlijn. Zo kent Nederland in art. 7:23 lid 1 BW een soepeler houding ten aanzien van de klachttermijn van twee maanden dan art. 5 lid 2 van de Richtlijn. Deze soepeler houding blijkt uit het feit dat onder bijzondere omstandigheden een langere termijn geaccepteerd kan worden. Hierbij valt te denken aan een situatie waarin sprake is van grensoverschrijdend handelen, of wanneer bijvoorbeeld sprake is van een verkoper die geen nadeel

lijdt door het late klagen. Deze soepele houding strookt met de heersende opvatting in de rechtsliteratuur.¹¹ Tevens strookt zij met de opvatting van de Hoge Raad, die in het arrest *Pouw/Visser* aangeeft dat een vaste termijn niet kan worden gehanteerd, ook niet als uitgangspunt.¹² Ook ten aanzien van de aansprakelijkheidstermijn geldt dat onze wetgever een soepeler regeling heeft gekozen. Bij omzetting van de Richtlijn heeft de wetgever de aansprakelijkheidstermijn van twee jaar na aflevering van art. 5 lid 1, eerste volzin, niet opgenomen. De wetgever is namelijk van mening dat het systeem van Titel 7.1 BW meer recht doet aan de verscheidenheid van zaken, dan het systeem van de Richtlijn.¹³ Dit geldt in het bijzonder ten aanzien van duurzame consumptiegoederen. Tot slot geldt ook ten aanzien van de verjaringstermijn dat Nederland een soepeler startmoment hanteert dan de Richtlijn doet. Waar de Richtlijn in art. 5 lid 1, tweede volzin, bepaalt dat de termijn begint te lopen op het moment van aflevering van de goederen, daar bepaalt art. 7:23 lid 2 BW dat de termijn begint te lopen op het moment dat overeenkomstig art. 7:23 lid 1 BW een klacht is ingediend bij de verkoper. De algemene regeling van art. 6:89 BW kent, in tegenstelling tot de regeling van art. 7:23 lid 2 BW geen bijzondere verjaringstermijn. Hierdoor zijn de algemene, meestal vijfjarige, verjaringstermijnen met betrekking tot de desbetreffende rechtsvorderingen van toepassing.¹⁴

Hoe er met de termijnen omgegaan wordt, strikt of soepel, is van groot belang voor de beantwoording van de vraag of de consument-koper tijdig heeft geklaagd over een geconstateerd gebrek aan overeenstemming. Klaagt de consument-koper te laat, dan leidt dit tot verval van recht. Deze vergaande sanctie wordt gerechtvaardigd geacht vanwege de ratio van de klachtplicht: het beschermen van de verkoper tegen late en daardoor moeilijk betwistbare klachten. Enerzijds hanteert Nederland dus een soepel systeem ten aanzien van de termijnen, anderzijds is het gehanteerde systeem streng ten aanzien van de gevolgen, namelijk verval van alle rechten bij het overschrijden van de termijnen.¹⁵

De sanctie van verval van alle rechten bij te laat klagen wordt door lang niet iedereen gerechtvaardigd geacht.¹⁶ Ook gezien in het licht van de relevante Europese regelgeving kunnen daarbij vraagtekens worden geplaatst. Zowel de Richtlijn als het Voorstel, hebben tot doel het stimuleren van de consument tot het doen van grensoverschrijdende aankopen. Wanneer de bescherming van de verkoper in dit licht gezien wordt, dan hoeft dit niet per definitie te leiden tot het huidige strikte systeem van verval van alle rechten bij te laat klagen. In het bijzonder in

10 R.P.J.L. Tjittes, *Rechtsverwerking*, Deventer: Kluwer 2007, nr. 31. Vgl. tevens Asser/Hijma 5-I, 2007, nr. 542 voor vergelijkbare rechtvaardigingsgronden. Hoewel Tjittes alleen spreekt van 'de moeilijke betwistbaarheid van klachten' mag, gezien zijn argumentatie, worden aangenomen dat hiermee ook bescherming tegen late klachten bedoeld wordt.

11 Asser/Hijma 5-I, 2007, nr. 545b; Tjittes 2007, p. 68; H.N. Schelhaas, 'De koopovereenkomst' in: B. Wessels en A.J. Verheij (red.), *Bijzondere overeenkomsten*, Deventer: Kluwer 2006, nr. 58; M.B.M. Loos, *Consumentenkoop*, Deventer: Kluwer 2004, nr. 32; en R.H.C. Jongeneel en P. Klik, *Koop en Consumentenkoop*, Deventer: Kluwer 2002, p. 81.

12 HR 29 juni 2007, *NJ* 2008, 606, r.o. 3.3.4 (concl. A-G Wuisman; *Pouw/Visser*: m.nt. Hijma).

13 *Kamerstukken II* 2000/01, 27 809, nr. 3 (MvT), p. 10.

14 R.P.J.L. Tjittes, 'De klacht- en onderzoeksplicht bij ondeugdelijke prestaties', *RMThemis* 2007, p. 23.

15 Op dit punt is de algemene regeling van art. 6:89 BW wederom soepeler dan de regeling van art. 7:23 BW. Anders dan in het kader van art. 7:23 lid 2 BW, waarin uitdrukkelijk is bepaald dat ook alle *verweten* verjaren, kunnen in het kader van art. 6:89 BW *verweten* in beginsel niet verjaren. Vgl. Tjittes 2007-1, p. 23.

16 Vgl. Tamboer 2008, p. 225; Hartlief 2008, p. 368; en Katan 2007, p. 46.

geval van dwaling, bedrog en onrechtmatige daad gaat de sanctie van verval van alle rechten naar mijn mening te ver. Hierdoor wordt er op dit moment te veel doorgeschooten naar het beschermen van de verkoper, zonder dat daar een redelijk belang tegenover staat. In geval van dwaling, bedrog of onrechtmatige daad gaat het namelijk niet in de eerste plaats om het gebrek aan overeenstemming van de zaak, maar om bijvoorbeeld de totstandkoming van de overeenkomst of om gedragingen van de verkoper.¹⁷ Ten aanzien van een vordering gegrond op dwaling of onrechtmatige daad is de Hoge Raad echter een andere mening toegedaan. Zo heeft de Hoge Raad zich hierover uitgelaten in de arresten *Inno Holding/Gemeente Sluis, Pouw/Visser* en *Ploum/Smeets en Geelen Tankstations*.¹⁸ In deze arresten heeft de Hoge Raad bepaald dat art. 7:23 BW ertoe strekt de verkoper tegen deze vorderingen te beschermen, voor zover zij feitelijk gegrond zijn op het niet beantwoorden van de zaak aan de overeenkomst. In laatstgenoemd arrest is dit eveneens bepaald voor art. 6:89 BW. Over de vraag of art. 7:23 BW ook strekt ter bescherming tegen een vordering gegrond op bedrog heeft de Hoge Raad zich tot op heden nog niet uitgelaten. In lagere rechtspraak wordt hier echter al een voorschot op genomen.¹⁹

Naast de al bestaande versoepelingen ten behoeve van de consument-koper is er nóg een mogelijkheid om de consument-koper tegemoet te komen. Dit kan door via een beroep op de redelijkheid en billijkheid van art. 6:248 lid 2 BW de achilleshiel van art. 7:23 BW te raken.²⁰ Deze achilleshiel is gelegen in de ratio van de klachtplicht: het beschermen van de verkoper tegen late en daardoor moeilijk betwistbare klachten. Toepassing hiervan in concreto kan daardoor met zich brengen dat het beroep van een verkoper op het verstrijken van de termijn(en) uit art. 7:23 BW in het gegeven geval in het licht van de omstandigheden van het geval onaanvaardbaar is. Zowel in Nederland als in België gaan stemmen op dat het rechtvaardiger zou zijn om de huidige 'alles-of-niets' benadering meer uitzondering dan regel te laten zijn.²¹ Naar mijn mening doen deze critici een goed voorstel, door te kiezen voor het beperken van de remedies van de consument-koper, in plaats van te kiezen voor verval van alle rechten. Deze opvatting vindt tevens steun in de PEL S, die een dergelijk systeem al kennen in art. 4:302 lid 6 PEL S, waarover meer in paragraaf 6.

4. Klachtplicht onder Belgisch recht

Hoe is men nu in België omgegaan met de klachtplicht? De wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming

van de consumenten bij verkoop van consumptiegoederen is het resultaat van de omzetting van de Richtlijn naar Belgisch recht.²² Deze wet is op 1 januari 2005 in werking getreden. In art. 1649*quater* is de regeling van de klachtplicht opgenomen:

'Artikel 1649*quater*

§ 1 De verkoper is jegens de consument aansprakelijk voor elk gebrek aan overeenstemming dat bestaat bij de levering van de goederen en dat zich manifesteert binnen een termijn van twee jaar te rekenen vanaf voornoemde levering.

De termijn van twee jaar bedoeld in het eerste lid wordt opgeschort tijdens de periode vereist voor de herstelling of de vervanging van het goed of in geval van onderhandelingen tussen de verkoper en de consument met het oog op een minnelijke schikking.

In afwijking van het eerste lid kunnen voor de tweedehandsgoederen de verkoper en de consument een kortere termijn dan twee jaar overeenkomen zonder dat die termijn korter dan één jaar mag zijn.

§ 2 De verkoper en de consument kunnen een termijn overeenkomen waarbinnen de consument de verkoper op de hoogte moet brengen van het gebrek aan overeenstemming, zonder dat die termijn korter mag zijn dan twee maanden vanaf de dag waarop de consument het gebrek heeft vastgesteld.

§ 3 De rechtsvordering van de consument verjaart na verloop van één jaar vanaf de dag waarop hij het gebrek aan overeenstemming heeft vastgesteld, zonder dat die termijn vóór het einde van de termijn van twee jaar, bedoeld in § 1, mag verstrijken.

§ 4 Manifesteert zich een gebrek aan overeenstemming binnen een termijn van zes maanden vanaf de levering van het goed, dan geldt tot bewijs van het tegendeel het vermoeden dat dit gebrek bestond op het tijdstip van levering, tenzij dit vermoeden onverenigbaar is met de aard van het goed of met de aard van het gebrek aan overeenstemming, door onder andere rekening te houden met het feit of het goed nieuw dan wel tweedehands is.

§ 5 De bepalingen in dit hoofdstuk met betrekking tot de vrijwaring voor de verborgen gebreken van de verkochte zaak zijn van toepassing na het verstrijken van de termijn van twee jaar bedoeld in § 1.'

17 Vgl. de noot van Hijma, paragraaf 11, onder HR 29 juni 2007, *NJ* 2008, 606; en Hartlief 2008, p. 364.

18 HR 21 april 2006, *NJ* 2006, 272, r.o. 4.3 (concl. A-G Spier; *Inno Holding/Gemeente Sluis*). Bevestigd door HR 29 juni 2007, *NJ* 2008, 606, r.o. 3.8 (concl. A-G Wuisman; *Pouw/Visser*: m.nt. Hijma); en HR 23 november 2007, *NJ* 2008, 552, r.o. 4.8.2 (concl. plv. P-G De Vries Lentsch-Kostense; *Ploum/Smeets en Geelen Tankstations*: m.nt. Snijders, onder *NJ* 2008, 553).

19 Hof 's-Gravenhage 25 april 2007, *NJF* 2007, 288.

20 C.E. Drion en E. van Wechem, 'Kroniek van het vermogensrecht', *NJB* 2008, 16, p. 941; M. van Kogelenberg, 'Wie niet komt klagen, wordt overgeslagen', *WPNR* 2007/6733, p. 1009; T.H.M. van Wechem, 'Voortschrijdende inzichten ten aanzien van klachttermijn

nen in het contractenrecht', *Contracteren* 2007/4, p. 99; Tjittes 2007, nr. 4; en T.H.M. van Wechem en M.H. Wissink, 'Tijdig handelen bij non-conformiteit', *Contracteren* 2006/2, p. 48.

21 Zie voor België bijv. A. Verbeke, 'De termijnen', in: S. Stijns en J. Stuyck (red.), *Het nieuwe kooprecht. De wet van 1 september 2004 betreffende de bescherming van de consumenten bij verkoop van consumptiegoederen*, Antwerpen: Intersentia 2005, p. 97 ten aanzien van de waarborgtermijn. Voor Nederland in dezelfde zin bijv. Bollen en Hartlief 2009, p. 2806 e.v.; Tamboer 2008, p. 225; Hartlief 2008, p. 368; en Katan 2007, p. 46 ten aanzien van zowel de klachtplicht als de verjaringstermijn.

22 *Belgisch Staatsblad* d.d. 21 september 2004. Hierna genoemd: Wet Consumentenkoop.

Wat bij het bestuderen van de Belgische regeling opvalt, is dat deze in grote lijnen overeenkomt met de regeling zoals opgenomen in de Richtlijn. Toch zijn er verschillen tussen beide regelingen. Zo kent België in art. 1649*quater* § 2 BW een optionele klachtplicht, de zogenoemde meldingstermijn. Het staat verkoper en consument-koper vrij om een dergelijke termijn overeen te komen. De minister heeft over deze meldingstermijn gezegd dat het steeds aan de verkoper is om aan te tonen dat de consument hem niet op de hoogte heeft gebracht van het gebrek, binnen een termijn van twee maanden vanaf de dag waarop deze het gebrek heeft vastgesteld. Verder geeft de minister aan dat klagen binnen de termijn gezien moet worden als een informatieverplichting die op de consument rust. Wanneer deze informatieverplichting niet gerespecteerd wordt, dan levert dit een contractuele fout van de consument op. Wanneer een dergelijke fout gemaakt wordt zal er rekening worden gehouden met de schade die de verkoper door dit stilzwijgen opgelopen heeft.²³ Van verval van alle rechten is echter geen sprake. Daarnaast is een verschil dat de aansprakelijkheidstermijn van art. 1649*quater* § 1 BW opgeschort wordt bij herstel, vervanging of bij onderhandelingen over een minnelijke schikking. Belangrijkst verschil met de Richtlijn is echter dat het vanwege het bepaalde in art. 1649*quater* § 5 BW mogelijk is om, na het verstrijken van de aansprakelijkheidstermijn, terug te vallen op de regeling ten aanzien van de verborgen gebreken.²⁴

Verder valt op dat België, net als Nederland, gediscussieerd heeft over het maken van een onderscheid al naar gelang de duurzaamheid van het goed.²⁵ In Nederland heeft dit ertoe geleid dat er geen aansprakelijkheidstermijn in de wet is opgenomen, ten einde flexibel te kunnen zijn. In België heeft deze discussie tot de conclusie geleid dat het niet mogelijk is om een dergelijk onderscheid te maken, daar het te lastig is gebleken om duidelijkheid te verkrijgen omtrent wat wel en wat niet als duurzaam consumptiegoed aangemerkt dient te worden.²⁶ Wel heeft men de verborgen gebreken regeling van toepassing verklaard na het verstrijken van de periode van twee jaar nadat het goed afgeleverd is. Hierdoor wordt in de ogen van de Belgische Kamer van Volksvertegenwoordigers beter tegemoetgekomen aan de diversiteit van goederen, in het bijzonder ten aanzien van de duurzame consumptiegoederen. Tevens wordt dit gerechtvaardigd door de wil om, in navolging van andere lidstaten, het beschermingsniveau waarin de Richtlijn voorziet te verhogen en verder vanwege de noodzaak om te vermijden dat de consument-koper zich in sommige gevallen in een minder gunstige situatie

zou bevinden dan de koper niet-consument.²⁷ Hieruit blijkt dat België, net als Nederland, gebruik heeft gemaakt van de mogelijkheid om verdergaande bescherming aan de consument-koper te bieden, dan op grond van de Richtlijn strikt noodzakelijk was.

Onder de Wet Consumentenkoop geldt dat, wanneer de koper de geleverde zaak aanvaardt, hij van mening is dat de geleverde zaak overeenkomt met de verkochte zaak en dat deze vrij is van zichtbare gebreken. De aanvaarding dekt echter niet bedrog, verborgen gebreken en dwaling, voor zover dit niet dadelijk na het in bezit nemen kon worden geconstateerd.²⁸ Indien sprake is van een dergelijke situatie, dan kan de verkoper contractueel aansprakelijk gesteld worden. Hiervoor is echter noodzakelijk dat de rechter oordeelt dat afgeweken is van een op de verkoper rustende verbintenis en deze verbintenis door het contract aan de verkoper is opgelegd. Afwijking van een dergelijke verbintenis leidt tot wanprestatie.²⁹ Wanneer er contractuele aansprakelijkheid is, dan is buitencontractuele aansprakelijkheid op grond van onrechtmatige daad in verregaande mate uitgesloten. Buitencontractuele aansprakelijkheid van de verkoper is dan slechts mogelijk indien de ten laste gelegde fout een tekortkoming uitmaakt, niet alleen aan de contractuele verbintenis, maar ook aan de algemene zorgvuldigheidsplicht die op hem rust, en indien deze fout andere dan aan de slechte uitvoering te wijten schade heeft veroorzaakt.³⁰

Wanneer men de Belgische regeling vergelijkt met de Nederlandse, dan blijkt dat men in België voor een andere wijze van implementatie van de Richtlijn gekozen heeft dan in Nederland. Kijkt men bijvoorbeeld naar de meldingstermijn zoals België die op dit moment in § 2 van art. 1649*quater* kent, dan valt op dat deze termijn optioneel van karakter is. Waar het melden in Nederland noodzakelijk is om een aanspraak te kunnen laten gelden, daar kan men in België een dergelijke termijn overeenkomen. Op dit punt verschilt de Belgische regeling wezenlijk met de wijze waarop in Nederland met het melden/klagen omgegaan wordt. Ten aanzien van de manier waarop de aansprakelijkheid (ook wel waarborgstermijn genoemd) geregeld is valt op dat men in België deze termijn in art. 1649*quater* § 1 Wet Consumentenkoop opgenomen heeft. Dit in tegenstelling tot Nederland, dat doelbewust afgezien heeft van het opnemen van deze termijn in de wet. Bezien wij tot slot de wijze waarop België de verjaring regelt, dan valt op dat § 3 van art. 1649*quater* bepaalt dat de rechtsvordering van de consument in principe na verloop van één jaar na ontdekking verjaart. Hierbij geldt echter wel dat deze termijn niet mag verstrijken vóór het einde

23 Parl. St. Senaat 2003-2004, nr. 3-722/3, p. 15. Vgl. tevens art. 1649*quinquies* § 1 lid 2 BW.

24 De bepalingen die zien op de vrijwaring voor verborgen gebreken zijn te vinden in Boek III, Titel VI, Hoofdstuk IV, Afdeling III, § II BW. De regeling bestaat uit art. 1641 t/m 1649 BW.

25 Vgl. V. Sagaert, B. Tilleman en A. Verbeke 2007, *Vermogensrecht in kort bestek. Goederen- en bijzondere overeenkomstenrecht*, Antwerpen: Intersentia 2007, p. 157-158; en Verbeke 2005, p. 93.

26 Parl. St. Kamer 2003-2004, Doc. 51, 0982/004, p. 32.

27 Parl. St. Kamer 2003-2004, Doc. 51, 0982/004, p. 8 en p. 13; en Parl. St. Senaat 2003-2004, nr. 3-722/3, p. 3.

28 R. Dekkers en A. Verbeke, *Handboek Burgerlijk Recht. Deel III. Ver-*

bintenissen. Bewijsleer. Gebruikelijke contracten, Antwerpen: Intersentia 2007, p. 478; en Sagaert, Tilleman en Verbeke, 2007, p. 135.

29 Dekkers en Verbeke 2007, p. 67.

30 Dekkers en Verbeke 2007, p. 125-126. Samenloop tussen contractuele en buitencontractuele aansprakelijkheid was voorheen nagevoel uitgesloten (de zogenoemde 'verdwijningsleer'). De enige uitzondering hierop was wanneer de civielrechtelijke tekortkoming ook een strafrechtelijk misdrijf opleverde. Dit werd anders door een uitspraak van het Hof van Cassatie van 29 september 2006, AR C.03.0502.N/1. Vanaf 29 september 2006 geldt daarom hetgeen hier is opgenomen.

van de (tweejarige) aansprakelijkheidstermijn uit § 1. Onder Nederlands recht verjaart een dergelijke vordering pas na verloop van twee jaar nadat geklaagd is, zo bepaalt art. 7:23 lid 2 BW. Hierdoor zal een vordering in België eerder verjaren dan in Nederland. Verder valt op dat België een andere oplossing kiest bij samenloop van vorderingen dan Nederland. Ten aanzien van de termijnen kan daarom geconcludeerd worden dat de Nederlandse regeling vriendelijker voor de consument is, dan de Belgische. Ten aanzien van gevallen van samenloop geldt echter het omgekeerde.

Treedt het Voorstel ongewijzigd in werking, dan zal dit aanzienlijke gevolgen hebben voor de Belgische regeling. Deze zal in de huidige vorm niet langer kunnen bestaan vanwege het volledig harmoniserende karakter van het Voorstel. Het gevolg hiervan is een achteruitgang van de consumentenbescherming. Deze achteruitgang zal zich op een aantal punten doen voelen. Allereerst zal de verborgen gebreken regeling bij de consumentenkoop afgeschaft moeten worden. Op grond van art. 4 van het Voorstel mogen lidstaten immers geen bepalingen handhaven die een ander niveau van consumentenbescherming moeten waarborgen. Een ander punt is dat het optionele karakter van de klachtplicht moet komen te vervallen. Art. 28 lid 4 van het Voorstel biedt partijen geen ruimte om te kiezen of er al dan niet een klachtplicht overeengekomen wordt. Onder het Voorstel is er een klachtplicht, of partijen dat nu aanstaat of niet. Het laatste punt waaruit een vermindering van de consumentenbescherming blijkt, is het verlies van recht bij te laat klagen. Onder het Voorstel volgt dit immers uit art. 28 lid 4 samen met art. 4. Art. 1649*quater* § 2 BW spreekt echter nergens over verval van rechten bij te laat klagen. Sterker nog, tijdens de behandeling van het wetsvoorstel is zelfs een amendement verworpen, dat specifiek beoogde de consument de mogelijkheid te ontnemen een rechtsvordering in te stellen na het verstrijken van de meldingstermijn.³¹ Op basis van voorgaande kan geconcludeerd worden dat de (ongewijzigde) invoering van het Voorstel in België tot een vermindering van de consumentenbescherming leidt.

5. Klachtplicht onder Duits recht

In Duitsland maakte de implementatie van de Richtlijn deel uit van een algehele herziening van het verbintenisrecht (de zogenoemde *Schuldrechtsreform*). Het nieuwe *Schuldrecht* is op 1 januari 2002 van kracht geworden.³² Kern van de herziening is de regeling betreffende de niet-nakoming (de zogenoemde *Pflichtverletzung*). De belangrijkste bepaling op dit punt is te vinden in § 437 *Bürgerliches Gesetzbuch* (BGB). Deze paragraaf bepaalt welke mo-

gelijkheden de koper ter beschikking staan in geval van non-conforme levering.

Van de mogelijkheid, die art. 5 lid 2 van de Richtlijn lidstaten biedt, om een klachtplicht (de zogenoemde *Rügepflicht*) voor de consument-koper op te nemen heeft Duitsland geen gebruikgemaakt.³³ De reden dat Duitsland deze klachtplicht niet opgenomen heeft, is dat men van mening was dat: *'Dies würde in der Praxis dazu führen, dass der Verkäufer die Rüge zwar gerne erheben würde, aber praktisch keine Möglichkeit hätte, dem Käufer den genauen Zeitpunkt der Kenntniserlangung nachzuweisen. Im Ergebnis würde die Rügepflicht deshalb nur zu einer unnötigen Mehrbelastung der Gerichte führen, aber in der Sache nichts bewirken.'*³⁴ De Duitse wetgever voert twee redenen aan om voor consumenten geen *Rügepflicht* in het BGB op te nemen.³⁵ De eerste reden is gelegen in het probleem om te bewijzen wanneer de consument-koper nu precies op de hoogte is van het gebrek aan overeenstemming. De tweede reden is gelegen in het feit dat de Duitse wetgever van mening is dat opname van de klachtplicht in het BGB zal leiden tot het onnodig meer belasten van de rechterlijke macht.

De aansprakelijkheidstermijn van twee jaar, uit art. 5 lid 1, eerste zin van de Richtlijn, is niet overgenomen in het BGB.³⁶ Daardoor moet voor het bepalen van de periode waarbinnen een verkoper aansprakelijk gehouden kan worden voor het leveren van een gebrekkige zaak worden teruggevallen op het hierna te bespreken leerstuk der verjaring. Gedurende de periode voorafgaand aan het intreden van de verjaring kan een verkoper aansprakelijk gesteld worden voor het afleveren van een zaak die niet in overeenstemming met de overeenkomst is. Is de verjaringstermijn eenmaal verstreken, dan kan de verkoper niet langer aansprakelijk gesteld worden. De verkoper is aansprakelijk, indien naar objectieve maatstaven geconstateerd wordt dat hij in enige verplichting tekortgeschoten is. Uiteraard moet deze tekortkoming hem wel toegerekend kunnen worden.³⁷ Overigens kan zich bij levering van een gebrekkige zaak samenloop voordoen met onrechtmatige daad (§ 823 BGB). Schending van een bestaande verbintenis is volgens de wet echter geen onrechtmatige daad, maar een tekortkoming in de nakoming (de zogenoemde *Leistungsstörung*).³⁸ In gevallen van samenloop kan de benadeelde zijn vordering in beginsel zowel op onrechtmatige daad als op wanprestatie baseren. Wel gelden er verschillen in bewijslastverdeling en verjaringstermijn.³⁹ Bij dwaling over de eigenschappen van de zaak (de zogenoemde *Eigenschaftsirrtum*) geldt dat een beroep op de algemene bepaling van de *Eigenschaftsirrtum*, zoals opgenomen in § 119 lid 2 BGB, niet toegestaan is. Reden hiervoor is dat § 437 e.v. BGB hiervoor een bijzondere regeling vormt die de rechten van de koper regelt. Voor de

31 Amendement nr. 17, ingediend door H. Vandenberghe (*Parl. St. Senaat* 2003-2004, nr. 3-722/2).

32 Gesetz zur Modernisierung des Schuldrechts d.d. 26 november 2001 (BGBl. I, s. 3138-3218).

33 Op dit punt wijkt de Duitse regeling behoorlijk af ten opzichte van het Voorstel. Niet alleen is onder het Voorstel het melden verplicht, maar tevens leidt het niet doen van een melding tot verval van recht, zo volgt uit art. 28 lid 4 samen met art. 4 van het Voorstel.

34 BT-Drucksache Nr. 14/7052, s. 197.

35 Bij de handelskoop geldt een dergelijke plicht wel. Deze is neerge-

legd in § 377 Handelsgesetzbuch.

36 Hierdoor verschilt de Duitse regeling op dit punt tevens ten aanzien van wat het Voorstel regelt over de aansprakelijkheid van de verkoper. Vgl. art. 28 lid 1 in samenhang met art. 23 lid 1 van het Voorstel.

37 § 280 lid 1, tweede volzin BGB.

38 I. Sagel-Grande, *Duits privaatrecht*, Antwerpen-Apeldoorn, Maklu 2004, p. 203.

39 E. Schmidt en G. Brüggemeier, *Zivilrechtlicher Grundkurs*, Bremen: Luchterhand 2002, p. 205-206.

andere vorm van dwaling uit lid 1 van § 119 (de zogenoemde *Erklärungs- und Inhaltsirrtum*) en voor de zogenoemde *Arglistige Täuschung* van § 123 BGB, geldt deze bijzondere regeling niet.⁴⁰

Van de drie termijnen die de Richtlijn in art. 5 lid 1 en 2 noemt heeft Duitsland er slechts één in het BGB overgenomen, te weten de verjaringstermijn.⁴¹ In het BGB is deze termijn terug te vinden in § 438 lid 1 sub 3. Het is daarom van groot belang om goed te beseffen wanneer de verjaringstermijn begint te lopen en wanneer zij eindigt. § 438 BGB luidt als volgt:

‘Paragraaf 438

(1) Die in § 437 Nr. 1 und 3 bezeichneten Ansprüche verjähren

1. in 30 Jahren, wenn der Mangel

a). in einem dinglichen Recht eines Dritten, auf Grund dessen Herausgabe der Kaufsache verlangt werden kann, oder

b). in einem sonstigen Recht, das im Grundbuch eingetragen ist, besteht,

2. in fünf Jahren

a). bei einem Bauwerk und

b). bei einer Sache, die entsprechend ihrer üblichen Verwendungsweise für ein Bauwerk verwendet worden ist und dessen Mangelhaftigkeit verursacht hat, und

3. im Übrigen in zwei Jahren.

(2) Die Verjährung beginnt bei Grundstücken mit der Übergabe, im Übrigen mit der Ablieferung der Sache.

(3) Abweichend von Absatz 1 Nr. 2 und 3 und Absatz 2 verjähren die Ansprüche in der regelmäßigen Verjährungsfrist, wenn der Verkäufer den Mangel arglistig verschwiegen hat. Im Falle des Absatzes 1 Nr. 2 tritt die Verjährung jedoch nicht vor Ablauf der dort bestimmten Frist ein.

(4) Für das in § 437 bezeichnete Rücktrittsrecht gilt § 218. Der Käufer kann trotz einer Unwirksamkeit des Rücktritts nach § 218 Abs. 1 die Zahlung des Kaufpreises insoweit verweigern, als er auf Grund des Rücktritts dazu berechtigt sein würde. Macht er von diesem Recht Gebrauch, kann der Verkäufer vom Vertrag zurücktreten.

(5) Auf das in § 437 bezeichnete Minderungsrecht finden § 218 und Absatz 4 Satz 2 entsprechende Anwendung.’

Uit § 438 lid 1 sub 3 volgt dat de vorderingen tot vervanging van de zaak en tot schadevergoeding bij een koopovereenkomst in beginsel twee jaar na de aflevering van de zaak verjaren.⁴² Hieruit blijkt dat het moment van afleveren als startpunt van de verjaringstermijn heeft te gelden.⁴³

Als aanvangstijdstip van de verjaring bij de consumentenkoop (de zogenoemde *Verbrauchsgüterkauf*) geldt het eind van het jaar (*Schluss des Jahres*) waarin de aanspraak ontstaat is.⁴⁴ Daarmee is het aanvangstijdstip van de verjaring objectief bepaalbaar. Verder volgt hieruit dat de verjaringstermijn in beginsel twee jaar is. In beginsel, want hierop zijn twee uitzonderingen mogelijk. De eerste uitzondering betreft de situatie waarin de verkoper met opzet heeft verzwegen dat de zaak gebrekkig is (de zogenoemde *Arglistverjährung*). § 438 lid 3 BGB bepaalt dat in een dergelijk geval de reguliere verjaringstermijn (de zogenoemde *Regelmäßige Verjährungsfrist*) geldt. Deze bedraagt drie jaar.⁴⁵ In dit geval kan de termijn daarom langer zijn dan twee jaar. De tweede uitzondering betreft tweedehands zaken. Of sprake is van tweedehands zaken dient te worden bepaald aan de hand van objectieve criteria.⁴⁶ Hiervoor geldt in beginsel ook een verjaringstermijn van twee jaar, maar partijen mogen een kortere periode overeenkomen. Deze kortere periode dient echter te allen tijde nog ten minste één jaar te bedragen.⁴⁷ Een dergelijke kortere periode kan echter niet overeengekomen worden ten aanzien van een aanspraak op schadevergoeding.⁴⁸ Tot slot moet nog opgemerkt worden dat de verjaringstermijn onder omstandigheden voor een bepaalde periode gestuit kan worden. De termijn wordt bijvoorbeeld gestuit wanneer partijen over een vordering in onderhandeling zijn, of wanneer bepaalde daden van rechtsvervolg ingesteld zijn.⁴⁹ Deze periode telt niet mee bij het berekenen van de verjaringstermijn.⁵⁰

Vergelijkt men de Duitse regeling met de Nederlandse, dan valt op dat Duitsland er bewust voor gekozen heeft de klachtplicht niet in te voeren. Dit in tegenstelling tot Nederland, waar de klachtplicht van art. 7:23 lid 1 BW juist een essentiële rol speelt bij vorderingen gebaseerd op non-conformiteit. Verder geldt dat beide landen er voor gekozen hebben om geen aansprakelijkheidstermijn in de wet op te nemen. Ten aanzien van de verjaringstermijn valt op dat de lengte van deze termijn in beide landen hetzelfde is, namelijk twee jaar. Het moment waarop de verjaringstermijn begint te lopen verschilt echter. In Duitsland geldt als startpunt van de verjaringstermijn het moment waarop de zaken afgeleverd zijn. In Nederland begint de termijn pas te lopen nadat de consument-koper de verkoper op de hoogte heeft gesteld van het gebrek aan

40 H.C. Jauernig, *Bürgerliches Gesetzbuch*, München, Verlag C.H. Beck 2003, § 437, rn. 31-32.

41 Deze drie termijnen uit de Richtlijn zijn achtereenvolgens: de aansprakelijkheidstermijn van art. 5 lid 1, eerste zin, de verjaringstermijn uit art. 5 lid 1, tweede zin en de klachttermijn van art. 5 lid 2.

42 Dit is een aanzienlijke verbetering voor de consument-koper ten opzichte van de oude situatie. Voor de aanpassing van het *Schuldrecht* gold namelijk een verjaringstermijn van zes maanden. Dit lijkt tevens te verklaren waarom in Duitsland het debat over het maken van een onderscheid op basis van de duurzaamheid van het type goed, niet gevoerd is. Vgl. BT-Drucksache Nr. 14/6040, s. 228.

43 Op deze wijze heeft Duitsland aansluiting gezocht bij art. 5 lid 1,

eerste zin van de Richtlijn. Zie ook BT-Drucksache Nr. 14/6040, s. 229. Op dit punt verschilt de Duitse regeling wederom ten aanzien van het Voorstel, dat geen verjaringstermijn kent.

44 § 199 lid 1 BGB.

45 § 195 BGB.

46 M. Martinek (red.), *J. von Staudingers Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch mit Einführungsgesetz und Nebengesetzen*, Berlijn: Sellier-de Gruyter 2008, s. 626.

47 § 475 lid 2 BGB.

48 § 475 lid 3 BGB.

49 Hierop ziet Buch 1 Abschnitt 5 Titel 2 en meer in het bijzonder § 203 BGB en § 204 BGB.

50 § 209 BGB.

overeenstemming, een wezenlijk verschil met Duitsland. Tot slot valt op dat Duitsland bij samenloop van vorderingen uit wanprestatie en onrechtmatige daad de keuze aan de benadeelde laat, terwijl in Nederland de consument-koper in ieder geval op de termijnen van de klachtplicht stuit. Bekijkt men de verhouding tussen de Duitse regeling en het Voorstel, dan leidt dit tot de conclusie dat de Duitse regeling de nodige wijzigingen zal moeten ondergaan, wil zij in overeenstemming geraken met wat het Voorstel bepaalt. Zo zal de nieuwe Duitse regeling wél over een klachtplicht en een aansprakelijkheidstermijn moeten beschikken. Daarnaast kan de verjaringsregeling voor de consumentenkoop aan de kant worden gezet. Vooral doordat de klachtplicht verplicht ingevoerd moet worden brengt het Voorstel een verslechtering van de positie van de consument-koper met zich.

6. Klachtplicht onder de PEL S

De Principles of European Law on Sales (PEL S) zijn een verbijzondering van de Principles of European Contract Law (PECL). Waar de PECL algemene regels geven voor diverse contracten en deze regels commercieel georiënteerd zijn, daar geven de PEL S specifieke regels voor de koop waarbij ook, in tegenstelling tot de PECL en het Weens Koopverdrag, aandacht besteed wordt aan de positie van de consument-koper. De PEL S sluiten nauw aan bij de bestaande wijze waarop de lidstaten invulling hebben gegeven aan het omzetten van de Richtlijn. Zo hebben zij betrekking op de koop van (roerende) zaken.⁵¹ Tevens kennen zij, net als de Richtlijn, een specifieke regeling ten aanzien van de kennisgeving van een gebrek aan conformiteit. Dit in tegenstelling tot het Draft Common Frame of Reference (hierna: DCFR), dat voor de consumentenkoop geen specifieke regeling bevat.⁵² De ratio achter het ontbreken van een dergelijke regeling in het DCFR is gelegen in de gedachte dat leken zich wellicht niet bewust zijn van een juridische eis om te klagen binnen een bepaalde termijn en dat het wel erg ver zou gaan hen remedies te ontnemen vanwege het nalaten daarvan. Daarom kiest het DCFR er voor om de consument te verplichten te goeder trouw te handelen. Hierdoor is de consument onder omstandigheden wel degelijk gehouden te handelen, terwijl tegelijkertijd minder strenge regels voor hem gelden dan op grond van art. III – 3:107 DCFR anders het geval zou zijn geweest.⁵³ Vanwege het ontbreken van een specifieke regeling wordt het DCFR hier verder niet besproken. De regels ten aanzien van de kennisgeving van een gebrek aan conformiteit zijn neergelegd in art. 4:302 PEL S. Dit artikel kent een aantal termijnen welke relevant zijn voor de handelswijze van de koper en luidt als volgt:

‘Artikel 4:302

(1) Als de koper niet binnen een redelijke termijn

nadat hij het gebrek aan conformiteit heeft ontdekt of had moeten ontdekken, kennis geeft aan de verkoper van de aard van het gebrek aan conformiteit, verliest hij het recht zich op het gebrek aan conformiteit te beroepen.

(2) Bij een consumentenkoop wordt een kennisgeving die gegeven wordt binnen twee maanden geacht te zijn gegeven binnen een redelijke termijn als bedoeld in lid (1).

(3) In elk geval verliest de koper het recht om zich op een gebrek aan conformiteit te beroepen als de koper niet binnen uiterlijk twee jaar kennis heeft gegeven vanaf het moment waarop de zaken feitelijk aan de koper ter hand zijn gesteld in overeenstemming met de overeenkomst.

(4) Als de partijen zijn overeengekomen dat de zaken geschikt moeten blijven voor een bijzondere bestemming of gedurende een vastgestelde termijn voor hun normale bestemming, verstrijkt de termijn voor kennisgeving onder lid (3) niet voor het verstrijken van de overeengekomen termijn.

(5) Lid (3) is niet van toepassing ten aanzien van vorderingen of rechten van derden in overeenstemming met de Artikelen 2:205 en 2:206.

(6) Bij een consumentenkoop omvat het verlies van het recht van de koper om zich op het gebrek aan conformiteit te beroepen niet het recht om de prijs te verminderen of het recht om schadevergoeding te vorderen tot het bedrag van de koopprijs.’

De eerste termijn is de op de koper rustende klachtplicht.⁵⁴ Een korte vergelijking van de PEL S met het Voorstel leert ons dat de PEL S in dit artikel dezelfde materie regelt als het Voorstel in art. 28 lid 4, namelijk lengte en duur van de termijn om de verkoper in kennis te stellen van het gebrek aan conformiteit. Toch bestaat er een groot verschil tussen beide regelingen. Klaagt een koper onder de regeling van het Voorstel te laat, dan brengt dit met zich dat hij de verkoper niet meer aansprakelijk kan stellen. Onder de PEL S is dit op een andere manier ingevuld. Daar verliest de consument-koper in beginsel zijn recht om zich nog te beroepen op het gebrek aan conformiteit. Lid 6 van art. 4:302 PEL S maakt hier voor bepaalde rechten echter een belangrijke uitzondering op. Zo mag de consument-koper na het verstrijken van de klacht-tijd nog het recht om de prijs te verminderen uitoefenen en ook behoudt hij het recht om schadevergoeding te vorderen tot het bedrag van de koopprijs en het recht om zijn prestatie op te schorten.⁵⁵ Daarnaast bestaat er onder de PEL S nog een (zeer beperkte) mogelijkheid tot het aannemen van een soort van onderzoeksplicht bij de consument-koper, door te eisen dat de consument-koper attent reageert op publiekelijk gedane productwaarschuwingen.⁵⁶ Op dit punt spreekt het Voorstel enkel over feitelijk

51 Vgl. art. 1:101 lid 1 in samenhang met art. 1:104 PEL S.

52 Vgl. art. III – 3:107 DCFR, dat ziet op de meldplicht in geval van non-conformiteit en lid 4 van datzelfde artikel, dat het artikel niet van toepassing verklaart indien de koper een consument is.

53 C. von Bar en E. Clive (ed.), *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*.

Full Edition. Volume I, Munich: Sellier 2009, p. 807, Comments, E.

54 Art. 4:302 lid 1 en lid 2 PEL S.

55 E.H. Hondius e.a., *Principles of European Law on Sales*, Munich: Sellier 2008, p. 310, Comments, F.

56 Hondius e.a. 2008, p. 309-310, Comments, F.

ontdekken, waardoor er geen onderzoeksplicht voor de consument-koper ontstaat. Zo bezien is de consument-koper ten aanzien van deze eerste termijn beter af onder de PEL S, dan onder het Voorstel.

De tweede termijn is de termijn uit art. 4:302 lid 3 PEL S. Het betreft hier een vervaltermijn. Uit lid 3 volgt dat de consument-koper na het verstrijken van deze termijn in beginsel geen beroep meer kan doen op het gebrek aan conformiteit. Lid 6 van art. 4:302 PEL S maakt hier voor bepaalde rechten echter een belangrijke uitzondering op. Zo mag de consument-koper na het verstrijken van de termijn het recht om de prijs te verminderen nog uitoefenen. Ook behoudt hij het recht om een beperkte schadevergoeding te vorderen en het recht om zijn prestatie op te schorten. Het Voorstel kent wel een twee jaar termijn, maar deze termijn ziet op de aansprakelijkheid van de verkoper in geval van non-conformiteit. Zowel de PEL S als het Voorstel hanteren als startpunt van de tweejarige termijn het moment van feitelijk ter hand stellen, respectievelijk het moment waarop daadwerkelijk het bezit van de zaak wordt verkregen. Hierdoor geldt dat de consument-koper ook ten aanzien van de tweede termijn onder de PEL S iets beter af is, dan onder het Voorstel.

De derde termijn is die, welke partijen op grond van art. 4:302 lid 4 PEL S kunnen overeenkomen. Het belang van dit artikellid zit hem in de mogelijkheid die het partijen biedt om een termijn overeen te komen, waardoor de koper langer dan twee jaar het recht behoudt zich op een gebrek aan conformiteit te beroepen. Hierdoor is het mogelijk om voor bijvoorbeeld duurzame consumptiegoederen overeen te komen dat zij langer mee behoren te gaan dan de twee jaar die lid 3 noemt. Dit maakt tevens dat de consument-koper een stuk minder huiverig hoeft te zijn voor de vervaltermijn uit lid 3. Partijen kunnen nu immers een termijn overeenkomen die recht doet aan de aard en duurzaamheid van de betreffende goederen. Het Voorstel kent geen expliciete bepaling waarin het partijen toegestaan wordt om onderling andersluidende afspraken te maken ten aanzien van de termijnen. Toch mag aangenomen worden dat dit onder het Voorstel ook mogelijk is. Hierdoor gelden er voor de consument-koper ten aanzien van de derde termijn geen wezenlijke verschillen tussen de PEL S en het Voorstel. Wel verschaft de regeling onder de PEL S meer duidelijkheid.

Tot slot kan ten aanzien van de rechten die bij tekortkoming ingeroepen kunnen worden nog opgemerkt worden dat onder de PEL S de koper te allen tijde het recht behoudt om het gebrek aan conformiteit te doen wegnemen of om de overeenkomst te ontbinden, mits hij binnen een redelijke termijn mededeling heeft gedaan van het gebrek aan conformiteit. Het is dan aan de verkoper om verder initiatief te

nemen teneinde dit gebrek aan conformiteit te verhelpen.⁵⁷ Van verval van alle rechten is dan ook geen sprake. Het Voorstel bevat op dit punt geen nadere regels, zodat de koper op dit punt aangewezen zal zijn op de algemene regels die gelden ten aanzien van de verjaring van rechtsvoorwaarden. Op dit punt lijken de PEL S een betere balans gevonden te hebben tussen de belangen van de consument-koper en de verkoper dan het Voorstel. Dit geldt overigens ten aanzien van de gehele regeling van de klachtplicht. Vergelijkt men de regeling onder de PEL S met de wijze waarop Nederland de klachtplicht heeft geregeld, dan valt op dat beide regelingen ten aanzien van het klagen grote overeenkomsten vertonen. Waar de PEL S in art. 4:302 lid 1 over een 'redelijke termijn' spreekt, daar spreekt ons BW in art. 7:23 lid 1 over 'binnen bekwame tijd'. Onder beide regelingen geldt dat een kennisgeving binnen twee maanden na ontdekking als tijdig wordt beschouwd.⁵⁸ Ten aanzien van de twee jaar termijn die beide regelingen hanteren bestaan echter behoorlijke verschillen. Deze verschillen zijn onder meer van belang in verband met het antwoord op de vraag of de termijn gestuit moet worden en of er al dan niet absoluut verval van rechten intreedt. Zo is de twee jaar termijn onder de PEL S aan te merken als een vervaltermijn, die volgens art. 4:302 lid 3 PEL S start op het moment van feitelijke terhandstelling van de zaken. Onder het BW valt de twee jaar termijn aan te merken als een verjaringstermijn, die start op het moment dat overeenkomstig art. 7:23 lid 1 BW geklaagd is. Ook de gevolgen van het verstrijken van de termijn verschillen nogal. Volgens art. 4:302 lid 6 PEL S behoudt de consument-koper nog enkele rechten in geval van te laat klagen. Dit geldt ook voor rechten uit garanties of vorderingen uit onrechtmatige daad.⁵⁹ In Nederland wordt een regime gehanteerd dat een stuk minder coulant is voor de consument-koper die te laat klaagt. Daar geldt als uitgangspunt dat te laat klagen leidt tot verval van alle rechten.

7. Conclusies

Wanneer het Voorstel zonder wijzigingen aangenomen wordt, dan heeft dit tot gevolg dat de consumentenbescherming in de besproken landen af zal nemen. Het niet opnemen van een klachtplicht of een aansprakelijkheidsstermijn behoort onder het Voorstel immers niet langer tot de mogelijkheden van een lidstaat. De regeling zoals neergelegd in het Voorstel leidt daarmee weliswaar tot verdere uniformering van het Europese consumentenrecht, zij gaat echter wel ten koste van een stuk flexibiliteit en beslissingsvrijheid van de lidstaten.⁶⁰ Het wekt dan ook weinig verbazing dat van diverse kanten reeds geluiden klinken om het bereik van het Voorstel in te perken.⁶¹

57 Hondius e.a. 2008, p. 326, Comments, C.

58 Vgl. voor de PEL S art. 4:302 lid 2 en voor het BW art. 7:23 lid 1, laatste volzin.

59 Hondius e.a. 2008, p. 308, Comments, C.

60 Vgl. het commentaar dat reeds door de Duitse Minister van Justitie op het Voorstel gegeven is. Persbericht van de Duitse Minister van Justitie van 8 oktober 2008 www.bmj.de.

61 Zie E.H. Hondius, 'Europese Richtlijn consumentenrechten: geen stap terug!', in: M.W. Hesselink en M.B.M. Loos (red.), *Het voorstel voor een Europese richtlijn consumentenrechten. Een Nederlands per-*

spectief, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2009, p. 219; G. Howells en R. Schulze, 'Overview of the Proposed Consumer Rights Directive', in: G. Howells en R. Schulze (red.), *Modernising and Harmonising Consumer Contract Law*, Munich: Sellier 2009, p. 8; M.B.M. Loos, 'Volledige harmonisatie van het Europese consumentenrecht: voorzichtigheid geboden', *TvC* 2009, p. 35-36; H. Schulte-Nölke, 'How to Improve EC Consumer Law', *TvC* 2007, p. 4; en de mening van het Comité van de Regio's van 22 april 2009 over het Voorstel in CDR 9/2009 FIN.

Wanneer de regeling ten aanzien van de non-conformiteit niet meer onder het Voorstel valt, dan kunnen lidstaten het systeem zoals zij dat nu kennen blijven hanteren.

Bij een vergelijking tussen de besproken regelingen vallen twee dingen in het bijzonder op. Allereerst valt op dat België weliswaar nog geen onderscheid naar duurzaamheid van het goed maakt, maar dat daar de roep om een dergelijk onderscheid te gaan maken al langere tijd gehoord wordt. Het is daarom niet ondenkbaar dat België bereid gevonden kan worden om Nederland te ondersteunen bij haar pleidooi om bij het bepalen van de aansprakelijkheidstermijn een onderscheid te maken naar duurzaamheid. Op dit punt kunnen beide landen bij de bespreking van het Voorstel in Brussel gezamenlijk een vuist maken, temeer daar het Voorstel in beide landen tot een vermindering van het niveau van consumentenbescherming leidt.

Het tweede dat opvalt, is de manier waarop de besproken landen omgaan met de samenloop van rechtsvorderingen. In Nederland worden meer en meer vorderingen met de mantel van de klachtplicht bedekt.⁶² Dit geldt voor vorderingen uit onrechtmatige daad, dwaling en (in lagere rechtspraak) zelfs bedrog.⁶³ In België en Duitsland gaat men hier anders mee om. In deze landen hanteert men een strikter (en zuiverder) onderscheid, in plaats van het verruimen van het bereik van de klachtplicht. Deze wijze van omgaan met het leerstuk van de samenloop leidt tot aanzienlijk minder discussie over het bereik van de klachtplicht, dan in Nederland het geval is. Reden om de huidige benaderingswijze ten aanzien van de klachtplicht nog eens kritisch te overdenken.

8. Aanbevelingen

Het is duidelijk dat het Voorstel een vermindering van de consumentenbescherming met zich brengt. Daardoor rijst de vraag naar wat er mogelijk is om dit te voorkomen, of om tenminste de gevolgen hiervan wat te beperken. Mogelijkheden zijn er in ieder geval. Bij het bespreken daarvan kan een onderscheid gemaakt worden tussen mogelijkheden op Europees niveau en mogelijkheden op nationaal niveau.

■ 8.1. Aanbevelingen op Europees niveau

Op Europees niveau zijn een aantal mogelijkheden te noemen die er voor kunnen zorgen dat de consumentenbescherming minder achteruit gaat dan thans het geval is onder het Voorstel. Deze aanbevelingen kunnen doorge-

voerd worden, terwijl tegelijkertijd een van de belangrijkste doelen van het Voorstel, namelijk harmonisering van wetgeving, gerealiseerd kan worden.

De eerste aanbeveling in dit verband is om te kijken naar de mogelijkheid om, ten aanzien van het hanteren van de termijnen van art. 28 van het Voorstel, een onderscheid te maken op basis van de duurzaamheid van het goed.⁶⁴ Nederland kent een dergelijk onderscheid al en ook in België klinkt de roep om bij de aansprakelijkheidstermijn een onderscheid te kunnen maken, al naar gelang de duurzaamheid van het goed in kwestie.⁶⁵ Daarnaast kent het Voorstel voor het herroepingsrecht al de mogelijkheid om rekening te houden met de aard van het product.⁶⁶ Voor de lengte van de termijnen zou daarom eveneens ingezet kunnen worden op het toestaan van het maken van onderscheid, in dit geval, naar duurzaamheid van het goed. Wanneer dit onderscheid toegestaan wordt, dan wordt daarmee in belangrijke mate tegemoet gekomen aan de bezwaren die zich richten tegen de manier waarop het Voorstel een invulling geeft aan de termijnen. Vooral ten aanzien van de aansprakelijkheidstermijn in art. 28 lid 1 van het Voorstel zou dit met zich brengen dat het niveau van consumentenbescherming onder het Voorstel minder ver afwijkt van het niveau van bescherming, zoals men dat thans onder Nederlands recht kent.

De tweede aanbeveling ziet op het opnemen van een bepaling, in bijvoorbeeld art. 28 van het Voorstel, die het partijen toestaat om overeen te komen dat de goederen geschikt moeten blijven voor een bijzondere bestemming, of gedurende een vastgestelde termijn voor hun normale bestemming. Dit is in lijn met wat de PEL S thans al kennen in art. 4:302 lid 4. Door een dergelijke bepaling expliciet in het Voorstel op te nemen wordt aan partijen de mogelijkheid geboden om bij individuele overeenkomst af te wijken van de hoofdregel van art. 28 lid 1 van het Voorstel. Volgens dit artikellid is de handelaar aansprakelijk voor een gebrek aan overeenstemming dat zich binnen een termijn van twee jaar na aflevering van de goederen manifesteert. Op deze wijze kan het vertrouwen van die consumenten versterkt worden, welke op dit moment een verdergaande bescherming kennen dan straks onder het Voorstel voor hen zal gelden. Overigens kan deze aanbeveling naar alle waarschijnlijkheid ook in het nationale recht gerealiseerd worden, zonder dat dit strijdig is met het volledig harmoniserende karakter van het Voorstel.

De derde aanbeveling om het strikte regime ten aanzien van de termijnen in het Voorstel wat te versoepelen, kan gerealiseerd worden door een uitzondering te maken op

62 Vgl. J. Hijma, 'Sales Principles', *TvC* 2009, p. 153.

63 Vgl. HR 21 april 2006, *NJ* 2006, 272, r.o. 4.3 (concl. A-G Spier; *Inno Holding/Gemeente Sluis*); HR 23 november 2007, *NJ* 2008, 552, r.o. 4.8.2 (concl. plv. P-G De Vries Lentsch-Kostense; *Ploum/Smeets en Geelen Tankstations*: m.nt. Snijders, onder *NJ* 2008, 553); HR 29 juni 2007, *NJ* 2008, 606, r.o. 3.8 (concl. A-G Wuisman; *Pouw/Visser*: m.nt. Hijma); en Hof 's-Gravenhage 25 april 2007, *NJF* 2007, 288.

64 Hierbij moet opgemerkt worden dat onze Minister van Justitie al een aanbeveling heeft gedaan aan de eurocommissaris. Deze aanbeveling hield in om ten aanzien van duurzame consumptiegoederen een uitzondering te maken op de aansprakelijkheidstermijn die op dit moment in art. 28 lid 1 van het Voorstel is neergelegd. Op dit punt zou het eerste lid van art. 28 aangevuld moeten wor-

den. Vgl. *Kamerstukken II* 2008/09, 22 112, nr. 855, p. 21. Een tweede aanbeveling die de minister in dit zelfde gesprek heeft gedaan ziet op de mogelijkheid lidstaten toe te staan om ten aanzien van duurzame consumptiegoederen in andere dan in het Voorstel geregelde mogelijkheden te voorzien, om te bereiken dat consumenten het gekochte product toch kunnen laten herstellen of vervangen of een schadevergoeding kunnen krijgen. De door de minister als eerste genoemde optie verdient naar mijn mening de voorkeur. Mocht men hier echter niet in meegaan, dan geniet de hier geformuleerde aanbeveling de voorkeur.

65 Vgl. Sagaert, Tilleman en Verbeke 2007, p. 157-158; en Verbeke 2005, p. 93.

66 Considerans (33) van het Voorstel.

de gevallen die onder de termijnen van art. 28 van het Voorstel vallen. Een uitzondering zou dan bijvoorbeeld toegestaan kunnen worden in een situatie, waarin het onredelijk is om de consument-koper zijn rechten te ontzeggen.⁶⁷ Door het opnemen van een hardheidsclausule kan dit mogelijk gemaakt worden. Deze hardheidsclausule zou dan moeten inhouden dat in beginsel de termijnen uit art. 28 van het Voorstel gelden, tenzij het naar redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is dat de verkoper zich beroept op het verstrijken van een termijn.⁶⁸

De vierde aanbeveling ziet op het uitsluiten van bepaalde onderdelen van het volledig harmoniserende karakter van het Voorstel.⁶⁹ Wanneer de regeling betreffende de non-conformiteit niet langer onder het Voorstel valt, dan kunnen lidstaten het systeem zoals zij dat nu kennen blijven hanteren. Deze mogelijkheid verdient extra aanbeveling, wanneer zou blijken dat de verschillen in regelgeving tussen de diverse lidstaten niet de belangrijkste, of zelfs niet eens een belangrijke, reden zijn waarom de consument terughoudend is in het doen van grensoverschrijdende aankopen.⁷⁰ De Europese Commissie beweert immers dat dit een belangrijke reden is om te kiezen voor volledige harmonisatie.⁷¹ Indien echter blijkt dat andere factoren (veel meer gewicht in de schaal leggen, dan komt deze bewering op losse schroeven te staan. In dat geval zou betoogd kunnen worden dat het niet bezwaarlijk is om lidstaten op dit punt hun huidige regelgeving te laten behouden.

De vijfde en laatste aanbeveling ziet op het wijzigen van de manier waarop de aansprakelijkheid van de verkoper wordt geregeld. Uit art. 28 lid 1 van het Voorstel volgt dat de termijn om de verkoper aansprakelijk te stellen begint te lopen op het moment van aflevering van de goederen. In Nederland en Duitsland is een dergelijke termijn niet opgenomen. Wel kent Nederland op grond van art. 7:23 lid 2 BW een verjaringstermijn van twee jaar, die begint te lopen op het moment waarop bij de verkoper geklaagd wordt over het gebrek aan overeenstemming.⁷² In Duitsland start de verjaringstermijn op het moment van aflevering van de zaak. Ook het Voorstel kiest er voor om het moment van aflevering als startpunt van de twee jaar te nemen, zij het dat het Voorstel dit doet ten aanzien van de aansprakelijkheidstermijn. Het is vooral deze termijn die voor de Nederlandse regeling grote gevolgen heeft en die de consumentenbescherming het meest doet afnemen. Naar mijn mening kunnen deze ingrijpende gevolgen enigszins verzacht worden. Om dit te bereiken dient de aansprakelijkheidstermijn te starten op het moment waar-

op het gebrek aan overeenstemming feitelijk ontdekt wordt. Hierdoor zou de consument-koper (veel van) zijn huidige bescherming terugkrijgen. Teneinde niet voorbij te gaan aan de belangen van de verkoper, dient deze gecompenseerd te worden voor de bescherming die hij op grond van het hier voorgestelde anders zou verliezen. Hier zijn mijns inziens zeker mogelijkheden voor te vinden. Wat hiervoor de meest geëigende mogelijkheid is zou echter nader onderzocht moeten worden, hetgeen niet binnen de scope van dit artikel valt.

■ 8.2. Aanbevelingen op nationaal niveau

Mocht het Voorstel in zijn huidige vorm toch gerealiseerd worden, dan zijn er een aantal mogelijkheden die er voor kunnen zorgen dat de consumentenbescherming niet zover achteruit gaat als thans onder het Voorstel het geval is. De navolgende mogelijkheden zijn op nationaal niveau realiseerbaar.

De eerste aanbeveling in dit verband is om eens goed te kijken naar de wenselijkheid van de sanctie verval van recht, bij te laat klagen. Gezien de kritiek die op dit moment al op deze regeling klinkt én gezien het feit dat er iets gedaan zal moeten worden om het huidige niveau van consumentenbescherming enigszins te behouden, lijkt het voor de hand te liggen deze regeling nog eens kritisch te bekijken. Het Voorstel biedt ruimte voor de hier besproken aanbeveling. Het doet dit door te bepalen dat het alleen de voornaamste aspecten van het recht dat van toepassing is op consumentenovereenkomsten regelt, en niet wil raken aan de meer algemene concepten van het verbintenissenrecht, zoals de bevoegdheid om een overeenkomst te sluiten of de toekenning van schadevergoeding.⁷³ Zo kan bijvoorbeeld in gevallen van samenloop van rechtsvorderingen aansluiting gezocht worden bij de wijze waarop België of Duitsland dit doen. Dit vraagt dan wel om een andere benaderingswijze dan de huidige. Waar vorderingen die ingekleed worden als vordering op grond van onrechtmatige daad of dwaling, maar die feitelijk gegrond zijn op het niet beantwoorden van de afgeleverde zaak aan de overeenkomst, thans vanwege te laat klagen al komen te vervallen, daar kan besloten worden dat dergelijke vorderingen, in het belang van een goede consumentenbescherming, niet langer reeds vanwege die grond mogen komen te vervallen.

De tweede aanbeveling ziet op de tussen partijen, in het kader van de hen toekomstige contracteervrijheid, te maken afspraken. Wanneer partijen onderling overeenkomen

67 Het Voorstel kent in considerans (33) al een dergelijke optie voor het herroepingsrecht.

68 Vgl. Commissie voor Consumentenaangelegenheden, *Advies Consumentenrechten in de interne markt*, 17 juni 2009, p. 76-77, waar voorgesteld wordt om voor art. 28 lid 1 en lid 4 een hardheidsclausule te hanteren.

69 Zie E.H. Hondius, 'Europese Richtlijn consumentenrechten: geen stap terug!', in: M.W. Hesselink en M.B.M. Loos (red.), *Het voorstel voor een Europese richtlijn consumentenrechten. Een Nederlands perspectief*, Den Haag: Boom Juridische Uitgevers 2009, p. 219; G. Howells en R. Schulze, 'Overview of the Proposed Consumer Rights Directive', in: G. Howells en R. Schulze (red.), *Modernising and Harmonising Consumer Contract Law*, Munich: Sellier 2009, p. 8; M.B.M. Loos, 'Volledige harmonisatie van het Europese consumentenrecht: voorzichtigheid geboden', *TvC* 2009, p. 35-36; H.

Schulte-Nölke, 'How to Improve EC Consumer Law', *TvC* 2007, p. 4; en de mening van het Comité van de Regio's van 22 april 2009 over het Voorstel in CDR 9/2009 FIN.

70 Vgl. Howells en Schulze 2009, p. 8; J.M. Smits, 'Europese integratie in het vermogensrecht: een pleidooi voor keuzevrijheid', in: J.M. Smits e.a. (red.), *Europese integratie. Preadviezen aan de Nederlandse Juristen-Vereeniging*, Deventer: Kluwer 2006, p. 75; *Kamerstukken II* 2008/09, 22 112, nr. 742, p. 6; en CCA advies, p. 16.

71 Vgl. Considerans (7) en (8) van het Voorstel.

72 De algemene regeling van art. 6:89 BW kent, in tegenstelling tot de regeling van art. 7:23 lid 2 BW geen bijzondere verjaringstermijn. Hierdoor zijn de algemene, meestal vijfjarige, verjaringstermijnen met betrekking tot de desbetreffende rechtsvorderingen van toepassing.

73 Zie het Voorstel, p. 9.

dat de zaken geschikt moeten blijven voor een bijzondere bestemming of gedurende een vastgestelde termijn voor hun normale bestemming, dan verstrijkt de termijn van kennisgeving niet voor het verstrijken van de overeengekomen termijn. Door dit contractueel vast te leggen kunnen partijen afwijken van de termijnen uit het Voorstel. Het Voorstel biedt partijen deze ruimte.⁷⁴ Kanttekening hierbij is dat de consument-koper in het onderhandelingsproces vaak een zwakke positie heeft.

De derde en laatste aanbeveling ziet op de rol van de redelijkheid en billijkheid bij een beroep op het verstrijken van de termijnen uit art. 7:23 BW. Onder omstandigheden kan het onaanvaardbaar zijn dat een verkoper zich beroept op het verstrijken van deze termijnen. Art. 6:248 lid 2 BW kan hier de consument tegemoet schieten indien toepassing van art. 7:23 BW in de gegeven omstandigheden naar maatstaven van redelijkheid en billijkheid onaanvaardbaar is. Daarbij kan men zich uiteraard afvragen hoe toepassing van de redelijkheid en billijkheid zich verhoudt met het maximum-karakter van het Voorstel. Hoewel het lastig is om de redelijkheid en billijkheid toe te passen op regels die vanuit het gemeenschapsrecht omgezet zijn in nationaal recht sluit Hartkamp deze mogelijkheid niet uit. Dat wil zeggen dat toepassing volgens hem kan geschieden binnen het kader van de randvoorwaarden van gelijkwaardigheid en doeltreffendheid, waarbij het gemeenschapsrecht buiten toepassing wordt gelaten in een bijzondere situatie waarvan niet kan worden gezegd dat daardoor afbreuk wordt gedaan aan zijn volle werking en uniforme toepassing.⁷⁵

9. Besluit

Het is duidelijk dat ongewijzigde invoering van het Voorstel een behoorlijke impact heeft op de regeling van de klachtplicht. Zo zal de invloed ten aanzien van de termijnen zoals art. 7:23 BW deze thans kent, groot zijn. Vooral ten aanzien van de verjaringstermijn zal dit tot een behoorlijke achteruitgang leiden van de bescherming die de consument-koper geniet. Op het punt van het verval van recht bij te laat klagen bestaat echter de mogelijkheid de consument-koper tegemoet te komen. De bal ligt momenteel echter eerst bij Europa. Op Europees niveau bestaan nog mogelijkheden genoeg om de (te) scherpe randjes van het Voorstel wat af te vlakken, ten einde daarmee de consumentenbescherming beter te waarborgen, zonder dat dit ten koste hoeft te gaan van de essentie van het Voorstel.

De Nederlandse regering heeft al toegezegd zich te willen inspannen voor het behoud van een goede balans tussen consumentenbescherming enerzijds en concurrentievermogen van het bedrijfsleven anderzijds. Wil men hier in slagen, dan zal er nog het nodige werk moeten worden verricht. Uitgangspunt hierbij zal zijn om het huidige niveau van consumentenbescherming te behouden.⁷⁶ De komende tijd zal in Europa, en in de verschillende lidstaten, nog het nodige gesproken worden over het Voorstel. Het is daarbij voor de consumentenbescherming in Nederland te hopen dat (deels) rekening wordt gehouden met de tegen het Voorstel geuite bezwaren.

74 Zie het Voorstel, p. 9.

75 Asser/Hartkamp 3-I*, 2008, nr. 107.

76 Zie de brief van 23 juni 2009 van de Minister van Justitie aan de Tweede Kamer, *Kamerstukken II* 2008/09, 23 490, nr. 561, p. 3.

Hierin geeft de minister onder verwijzing naar de regeling inzake o.a. de non-conformiteit aan, dat Nederland inzet op handhaven van *dit* hoge niveau van consumentenbescherming (cursief: auteur).